

Hoogerwaarde, Zeer Verlichte, Zeer Achtbare, Achtbare en Waarde Bbr.,

Hieronder treft u het advies van het Hoofdbestuur (HB) aan met betrekking tot het voorstel van de Achtbare Loge Ster in het Oosten (Stiho) aangaande de rituaalvaststellingen als bedoeld in artikel 17 van de Ordegrondwet.

Het HB adviseert dat het voorstel tot wijziging van artikel 17 Ordegrondwet dient te worden afgewezen.

Dit advies is opgebouwd uit formele, inhoudelijke en procedurele argumenten en maakt gebruik van de zienswijzen door diverse partijen aangeleverd. Een en ander aangevuld met algemeen aanvaarde maçonnieke en bestuurskundige argumenten. Waaronder de bijkomstige, maar zwaarwegende omstandigheid van het ontbreken van een Grootmeester.

Inleiding en samenvatting

Aan het Grootoosten ligt een voorstel om de bevoegdheid tot het vaststellen en wijzigen van de ritualen te verleggen van het Hoofdbestuur (HB) naar het Grootoosten (ALV). Dit voorstel is ingegeven door enkele zorgen over communicatie, transparantie en draagvlak bij eerdere (vermeende) rituaalwijzigingen.

Hoewel deze zorgen serieus genomen worden, is de voorgestelde grondwetswijziging niet het juiste, noch het proportionele middel om deze problemen op te lossen. Integendeel: aanvaarding van het voorstel brengt wezenlijke risico's met zich mee voor de continuïteit, de rituele zuiverheid en het maçonnieke karakter van de Orde.

Constitutioneel en maçonniek kader

De Ordegrondwet is op dit punt helder:

- De Grootmeester is verantwoordelijk voor het behoud van de door de traditie gevestigde werkwijze van de Orde (art. 4 lid 1).
- Het Hoofdbestuur stelt de ritualen vast en kan delen daarvan bindend verklaren (art. 17 lid 2).
- De ritualen zijn door de traditie gegeven, niet door democratische besluitvorming ontstaan (art. 1 lid 1).

Deze bevoegdheidsverdeling is geen toeval, maar weerspiegelt een fundamenteel maçonniek uitgangspunt:

Ritualen behoren tot het esoterische en initiatorische domein en niet tot het profane verenigingsrecht. Het recente verleden heeft ook laten zien dat het maçonnieke landschap, de broederschap, voldoende de ritualen weet te bewaken. Daarover hieronder meer.

Risico op politisering en polarisatie van ritualen

Ritualen vormen het symbolische en verbindende hart van ons inwijdingsgenootschap. Door rituaalwijzigingen afhankelijk te maken van debat en stemming in het Grootoosten:

- worden ritualen onderworpen aan meerderheids- en minderheidsdynamiek (zeker in samenhang gezien met het andere voorstel van Stihó);
- ontstaat het risico op polarisatie, waarbij een (krappe) meerderheid veranderingen oplegt aan een nog altijd omvangrijke minderheid;
- wordt afbreuk gedaan aan het bovenpolitieke en sacrale karakter van het ritueel. Rituelen functioneren juist omdat zij boven tijdgebonden sentimenten en bestuurlijke discussies uitstijgen.

De Grootmeester als hoeder van de traditie

De Ordegrondwet kent expliciet aan de Grootmeester de taak toe om de traditie te bewaren. Dit is een persoonlijk, maçonniek ambt, geen collectieve bestuurlijke functie. Het Grootoosten is een representatief en democratisch orgaan, maar niet belast met het hoeden van rituele continuïteit. Het overhevelen van deze bevoegdheid:

- verzwakt het constitutionele evenwicht binnen de Orde;
- ondermijnt het specifieke mandaat, vanuit traditie gegeven, van de Grootmeester en zijn bestuur.

Historische argumentatie is onvoldoende dragend

Het voorstel beroept zich op een historische praktijk waarin het Grootoosten rituaalwijzigingen zou hebben goedgekeurd. Dit argument is echter:

- niet eenduidig onderbouwd;
- contextueel bepaald (andere schaal, andere Orde);
- geen rechtvaardiging voor een hedendaagse grondwetswijziging.

Dat een bevoegdheid in het verleden anders was geregeld, betekent niet dat de huidige regeling onjuist is. De huidige tekst van de Ordegrondwet is het resultaat van bewuste modernisering en professionalisering van het bestuur en het bewust neerleggen van de traditionele rollen buiten het verenigingsrecht.

Disproportionaliteit van het voorgestelde middel

De kernproblemen die worden benoemd – gebrekkige communicatie, onduidelijkheid over verplichte teksten en onvoldoende consultatie – zijn inderdaad reëel, maar zijn al eerder zonder grondwetswijziging opgelost, bijvoorbeeld door:

- expliciete communicatie bij elke rituele wijziging; hetgeen onder de Zeer Achtbare GM van Eijk ook is geschied en heeft geresulteerd in het niet doorvoeren van voorgestelde wijzigingen; (Ergo: het systeem werkt dus)
- heldere markering van verplichte versus facultatieve onderdelen; hetgeen onder de Zeer Achtbare GM van Eijk helaas naar het zich liet aanzien onvoldoende was geschied en heeft geresulteerd in het niet doorvoeren van voorgestelde wijzigingen; (Ergo: het systeem werkt dus)
- voorafgaande consultatie van loges of het Grootoosten; hetgeen onder de Zeer Achtbare GM van Eijk is geschied en heeft geresulteerd in het niet doorvoeren van voorgestelde wijzigingen; (Ergo: het systeem werkt dus)
- instelling van een rituaalcommissie met brede vertegenwoordiging. (hetgeen niet is geschied, er was wel sprake van een technocratische commissie maar dat leidt dus blijkbaar niet per definitie tot een algeheel gedragen voorstel)

Een wijziging van artikel 17 is daarmee een onevenredig zwaar middel voor problemen die primair procedureel van aard zijn en binnen de huidige structuur afdoende worden opgevangen.

Democratische besluitvorming is hier ongeschikt

Het voorstel is daarbij te ongenueanceerd. Het HB wijst erop dat een gewone meerderheid (bijvoorbeeld 51%) onvoldoende draagvlak biedt voor wijzigingen die de “ziel” van de Vrijmetselarij raken. Rituelen vragen om:

- breed en duurzaam draagvlak;
- langdurige reflectie;
- deskundige voorbereiding.

En dan nog: wat is wel voldoende draagvlak waar elke Loge haar eigen ritueel zoals zich dat voor sommige oude loges sinds het begin van de vorige eeuw heeft ontwikkeld wil handhaven, 75%, 80%?

Plenaire besluitvorming in een ALV is hiervoor structureel ongeschikt, zie ook de stellingen in de bespreking van het voorstel aangaande stemmingen van Stiho.

Bijkomstige maar zwaarwegende omstandigheid: ontbreken van een Grootmeester

Op dit moment is er geen Grootmeester in functie. Juist nu is het onwenselijk om te beslissen over een herverdeling van bevoegdheden die rechtstreeks raken aan de kernopdracht van de Grootmeester en vooruit te lopen op het oordeel en de

verantwoordelijkheid van een ambtsdrager die constitutioneel belast is met rituele bewaking.

Het ligt bestuurlijk en maçonniek meer voor de hand om een dergelijk voorstel aan te houden en – indien gewenst – opnieuw in te brengen na aantreden van een Grootmeester, die hier een eigen, inhoudelijk oordeel over kan vormen.

Conclusie en advies

Het Grootoosten wordt dan ook geadviseerd:

1. Het voorstel over ritueelbevoegdheden pas te behandelen nadat een Grootmeester is benoemd.
2. Subsidiair: het voorstel tot wijziging van artikel 17 Ordegrondwet af te wijzen

Dit advies doet recht aan zowel:

de maçonnieke traditie en continuïteit,
als aan de legitieme behoefte aan betrokkenheid en zorgvuldigheid binnen de Orde